

3229

REGISTER

Dagarna i påskreckan	1 - 9.
Kvinnorna som skulle resa till blåkulla	9. -
Gumman blir hängande i stenstenen	3.
Snoör lycka	3.
Fyjölna hären	5.
Se på en krispa om han rärt i blåkulla	5.
Skicka bort råttor	6.
"Rantzen" o hennes konst., makt,	6.
Olika dagar och dess betydelse	9.
Iakttagelser vid barns födelse	11.
Olika orsaker till lyte.	12.
Härskat ö fiskemask	14.
Skärvor	15.
Tösen som gick som en anka.	17.
Barndop	17.
Selafaring	18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I

3229

REGISTER

Komma ut för trolllyg	18.
Sjukdom	18, 19.
Medel för att barn skulle bli starka.	19.
Medel mot värkor	20.
Hur man roar sig	20.
För reta vem ens tillkommande skulle bli	21.
Lussenatt	21.
Göerättens bröllop	22.
Smakbitar från bröllop	23.
Vättehistoria	24.
Ejdarnas samtal	25.
Druingen som tog Gyas bögare.	25.
Gya.	27.
Skatt	28.
Nedsänkt klocka	29.
Julseder.	29.
Skåda årets händelser	30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVII

3229

REGISTER

Mönsten att mjölna knivskraft.	31.
Gesom påskögg se om man blir rik eller fattig	32.
Böckrapästen	33.
Nio kvinnor på Hassle fälld i röntan på att en mäpp skulle få föl	35
Eirablast.	35

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

III

3259

Namnen på dagarna i påskveckan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dagarna i
påskveckan

Karna Boström, född i Wäplinge, Stehags församling, Onsjö härad och f.n. bosatt i Stehag, ifrån vilken församling hon aldrig varit utflyttad är förut bekant genom kyrkoherde A. Helgessons berättelse om Kungs Killala. Karna Boström är en ganska originell person och i våra dagar är det sällan man finner en person med så utpräglad tro på allt slags skrock och vidskepelse. Man får säga att hon är en guldgruva när det gäller att tala ~~med~~ om sådana saker, som de flesta helst liksom inte vilja tala om. När hon berättat det som här följer, frågade jag om hon inte hade talat om detta för kyrkoherde Helgesson: ~~sederhen~~: "Ack nä de ~~xekxexjxxkxkxkxkx~~ sånt snacka ja vesst ente om får kårkeharden, de va anned han feck reda på.

Namnen på dagarna i påskveckan räknade Karna Boström upp sålunda. Palmsönda, blaumånda, vedetisda, askeonsda, skärtorsda, långfreda å skit-
talörda.

Vid min fråga om de olika dagarnas betydelse, eller om man då hade sär-
skilda maträcker upplyste Karna att vedetisda då skulle alla ha pan-
nekagor de va däfårr den hede så.

Skärtorsda jo se då skulle alla ^{Skriv endast på denna sida!} bageremedel gömmas färr att ente häx-

Jagunus namn
Den de mat-
räcker man
skulle ha

Härlauren

328.0

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Skatorna
skärtorsdag*

Långfredagen

Fästryftan

*Häxorna
som skulle resa till Blåkulla*

orna skälle fara åsta mä alltihob te Blaukulla. Va där nån tageremed-ja ude den daen, känne en va säkor på å ble au mä ed. Skärtorsda va där inga skador, här fanns ente en enda fårr di va åsse i Blaukulla den daen, fårr di skälle va där å spela men häxorna dansa. Når di så hade dansad va di velle så kokte di kaffe, de va däfårr di allti hade kaffetjelen mä se når di for åsta.

Långfredes maren kom häxorna omigen frau Blaukulla får då skälle di gau i kåtkan. Når di for te Blaukulla skälle di åpp genom skärrstenen. Skittalörda skälle en skura å görra rent så där va räktit fint te påsk.

Historien on tvenne kvinnor som skulle resa till Blåkulla.

Närr di skälle res^a/te Blaukulla hadde di en kåst, som di re på, å så ha-de di en kaffetjel mä se, men fårr att di skälle känna fau kåsten i -gång hade di en sorts smärja som di smorde mä. Fårr att di skälle kom-ma räktit åsta fick di åpp genom skärrstenen. Närr di smorde kåsten mä den därnade smorjan skälle di si: "Rätt åpp å rätt ud å stöd engen-stäns imod.

En gång va där tvau käringor som skulle resa te Blaukulla. Den ena ha-

Skr. av J. W. Stenhammar 3220 *Yttersta Västervik*
1864

de vad där får, men de hade ente den andra, så näffen däfårr skålde hon höra ette hånt hon sa. Den fästa sa: "Rätt åpp å rätt ud åingenståns imod, men närr den andra skålde si ed ette sa hon: "Rätt åpp å rätt nör å stöd alla ståns imod". De va ju fel, så hon ble hänganes i skårrstene i Skärtorsdasmarenen, å så kom di igen till ja på långfrddesmårenen färr då hade di en del anned å göra engan di geck i kårkan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Kummastom
blev hängde
i Skärtorsdensemarenen*

När Elna Måns Runns i Wärlinge skulle ordna med smörlyckan
en långfredagsmorgon.

*Elma Måns Runn
och
smörlyckan*

DÄR va en kvænga i Wärlinge, som va nabbo te voss. Hon hede Elna Måns Nels ella Elna Måns Rånnns, som då åsse kalla na. Om henge sa di att hon känne letta mer en eda mä mången, ja folk sa allmänt att hon känne trolla å de känne hon minsann åsse.

En långfredesmaren, jadi sa ad hon hade vad i Blaukulla daen ingan, sto hon rent spritt negen i en grob å stötte åpp å nör mä en stage, liasom när di tjarnar mä en rättåppstjarna. De va nåd hyss hon hade fär se, färr ad hon skålde kånna tjarna smör å ha go tur mä ed, å fär resten så känne hon letta va hon velle. När mannen vagna om marenen

Skriv endast på denna sida!

3229

å sau ad hon va åppe, geck han ud å titta ette va hon hade får se, färr
färr å färrvessa se om va hon hitte på. Då feck han se att hon sto nö-
re i en grob, men han va ju ente räktit säker på vem de va, men när han
kom nör där feck han se de va hon å da vesste han va de hade å bety-
da. Ja smörlöcka de feck hon färr äntan koorna molka ella ej, så hade
hon liamed smör färr de.

En gång va där en frammad kvenga närr hon skälle tjarna. Den gången
känne hon ente fau smär, så då trodde hon att där va nån som hållt smö-
red får na.

Då ga hon se te å ränna omkreng ~~n~~ i alla fira hörnorna i stuan, å res-
ta å ha se ~~i~~allt va lasa där va. Fäst rände hon hän i den ena hörnan,
å så tebaga te tjarnan ijen ~~å~~sin te den andra å te tjarna ⁿ~~å~~ så geck
de te hon hade vad ränntenom i alla fira hörnorna ^{men} ~~så~~ va tjarnan full
au smör, men va hon hade hitt på de vesste hon säl å engen an.

När nabbokvengan sau hånt hon bar se ad ble hon rädd å sa ajö, men då
sa Elna Rååns: "Vänta lett så kan du fau en tjarnesmörmad." "Nä tack", sa
den andra åg geck, färr hon vaugte vesst ente eda å henga smör.

De e varkeli sanning färr kvengan ~~g~~ jeck rätt eng te min mor å talte
om hårr Elna hade gjort, vi va ju nabboa mä na så vi vesste nackk hän
hon va.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ÅRKIV

Nelma Rååns
Lunns Rååns
friso.

3269

Di sa, ad hon hade en söstor som åsse kånne trolla får de vax desamma mä henge. Atan hon hade nåd viare å molka ella ej, så hade hon lia meed smör, så de hängde ente rätt ihob mä de heller. Jaja de feck nåck nabbona tjänna på, färr i blann närr di kom å skålle molka sina koor så va di moltade, å de trodde di di/därne te. Somma kalla mälkaharen får "mälkläppsare!"

Paiken som kunde se vilka kvinnor som varit i Blåkulla.

Alla häxorna som hade vad i Blaukulla skålle gau i kårkan långfredda. Där va en gang en paug som feck gau mä sin far i kårkan långfrädd. Rätt som de va bärja paugen å grina. De va närr en del å kvengorna kom eng.

"Titta på kvengorna far", sa paugen. Men faren ble arri färr han sau enged konstit, å så sa han te paugen ~~sik~~ ad han skällek ~~u~~ va tödt. När di kom hem feck paugen färrarjelse färr han hade grinad i kårkan men då sa han: "Kvengorna hade ju böttor på röggen. Sau ente far de?" Han kånne tala om vecka kvengor de va mä, som hade böttor på röggen, å närr di hörde va paugen sa, så fäärsto di att di kvengorna hade vad i Blaukulla daen ingan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mälkaharen

Kinnor
Om vius i
Blåkulla

329

När Elma Måns Runns skickade råttor på sin granne Johannes

Boström och när Rantan i Annelöv skickade dem tillbaka dit

varifrån de kommit.

Elna Rånnns va ovän mä alla sina nabboa fårr så hitte hon på de ena hyssed fårr dom å så de andra. Alla va rädda fårr na fårr en vesste ente va hon kårne hitta på. Hon kårne skecka rötter på folk om hon de velle, å de feck vi minsann tjänning au i mitt hem. Mä ett sätt feck vi så fasēlit mä rötter så vi kårne ente barja voss. Di for åpp i säng ana å di aud åpp allt va vi hade, vi kårne ente fri våss får dom. Både min mor å min sästor bed di i ansejtet, å i blann når vi hade lajt våss, va där en femti stöcken åppe på galed å dansa. Ja de e varkeli sanning vi va rent olöckelia fårr alla di röttorna. De jore desamma va vi jore ve dom, där ble bara fler å fler. Vi fårrsto ju var di hade kåmmed ifra frau, å närr där ente va nåd anned, som hjälpte, så geck mor te en klog käring i Annelöv, som di kåmmed kalla fårr "Rantan."

Rantan sa: "Ja, ja ved vem som har skeckad dom på jär, å vell ni se när di gaur did igen så si ifrau." "Men de velle ente mor fårr hon vesste nock var di hade hemma." "Ja de jör engenteng," sa Rantan, "får ni fårr em

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Elna Måns Runn
och Rantan*

*Rantan och
Johannes Boström*

faur snart reda på vem som har jort ed,färr di kommor ~~snart~~ did å fr
fraugar var ni har jort au jära röttor."Så feck ~~snart~~ detta letta frö, som hon
skälle strö i hålen när hon kom hem ~~Åxxixxx~~. När mor ente velle se
var röttorna geck hen sa Rantan; "Ja den, som har skeckad dom på jär,
ska allri mer känna skecka dom på nån människa, de kan ni tro, å mä
de bsjeed jeck hon hem."

När mor kom hem strödde hon fröed i röttehålen, å mä desamma va vi au
mä röttorna, å sin hade vi ente så meed som en endaste liden mus på
flere aur så fria får dom ble vi.

De dröjde minsann ente länge färren vi feck reda på vem de va, som ha-
de skeckad röttarna på våss, färr om ett par da kom Måns Rånn a frag-
te harr vi hade bled au mä våra röttor.

En man, som bodde hos våss, som hede Auge Larssen sa, att vi hade fång-
ad en rötta levanes å så satt tjära på röggen på na, å sin satt ill
på tjäran sin hade röttorna bled väck. De hade vi åsse färrsökt, men
då kom där bara dåbbelt så många ijen, men han vaugte ju ente si ad
vi hade vad hos Rantan.

Sin den daen känne Elna Rånn allri mer skecka röttorna på nån männi-
ska, utan hon feck skecka dom te Rengsjön färr å ble au mä dom. Ja de
Skriv endast på denna sida!

*Auge Larssen
fåglar har
villana bles
börda.*

va sannt, färr att Rantan skälle känna jörra nåd ve dom, hade mor en
bid töj mä se som di hade beded itu.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hur Rantan fått sin makt.

Vad den s.k."Rantan" egentligen hette vet jag inte, men Karna Boström berättade att ~~hon~~ var en mycket anlitad klok gumma, som hade sin bosta stad i Annelöv. Denna kunde bota sjukdomar hos både människor och djur och dessutom se och taga reda på det ingen annan hade någon aning om. Denna kloka gumma tycks enligt Karnas berättelser mera ha använt sin makt i det godastjänst. Karna berättar att hon skulle ha fått sin makt på följande sätt.

En man kom till Rantan och gav henne en bit ~~xxx~~ grovt bröd med ett löfte, att om hon åt upp det skulle hon få makt att bota allax slags sjukdomar både hos människor och djur. Hon åt upp brödet och sedan fick hon den utlovade makten, men vad som var i brödet hade Karna ingen reda på.

Karna berättar följande bevis på Rantans underliga förmåga.

Nårr min mor va hos Rantan, kom där en ~~xxx~~ man did som hade en paug,

Rantan och
hennes makt

3229

som hade en falia räli udslätt. Di hade sökt doktor flere gångar men de hjälpte ente. Te sista velle kvengan att di skälle söga Rantan.

Mannen feck en sjorta, som paugen hade legged i, åxxåxx å så geck han te Rantan. Engan han geck frau hemmed sa han: "Ja, ja ska gau te Rantan, men hon kan vesst ente jöra nåd ve en."

Nårr han kom te na, viste han sjortan å talte om va som fattas paugen. Når Rantan hade tittad letta på en, sa hon: "Ja, hade de vad du säl, så ha de du faud gau ojälpen härifrau, men ~~men~~ barnen ska ente lia färr fär-
älranas missjarning, så däfär kan du gau hem så bler din paug snart
bra." Ditta e räkti sanning färr min mor hörde säl på ed.

Olika dagar och dess betydelse.

I.

Första sommarnatten

räknades nyårsnatten för att vara och

Första vinternatten

^hsade midsommarnatten vara.

II.

Kyndelsmässodagen brukade det vara kallt. Det kallades "Köngelsmässse
Skriv endast på denna sida!
knuda."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rantan hatar
en pojke
för ellem.

Första sommar-
natten

Första vinter-
natten

Kyndelma-
ssedagen.

10 Skane
Orpo
Stekor
M 1931

3229 *Värsöby i Bohuslän*
Hoc. Anna Brattom
född 1864. Värslinge

Petter Katt sa di kasta nör den hede stenen. Den dagen skulle det börja töa lika mycket under-som ovanifrån.

IV.

Fruedagen den 25 mars.

Om de fryser den s.k. "Fruenatten" skall det frysat till de 27 maj. Efter den 25 mars skall det börja att töa ordentligt.

V.

Fastan.

Var det långa istappar i fastan skulle det vara tecken på att linet skulle bli långt och bra.

VI.

Tredje torsdan i Thor

skulle alla lägga sig i gafsljus.

VII.

Julhelgen.

Spinnrockarna fick icke tagas ned förrän efter trettondedagen, Ty bördade man spinna innan skulle taken flyga av om det blev stark storm.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Petter Katt.

Värsödagen.

Fastan.

*Tredje tors-
dagen i Thor*

Julhelgen.

Naddar och näbbhundar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Naddar och
näbbhundar*

Naddarna kallades tre nätter före och tre nätter efter Valborgsmässoafton."Å, sin," sa "Karna," kommer fira å tjuge Näbbhånga!"

Iakttagelser vid barns födelse.

I.

Segerhuvan skulle man taga vara på eljest hade den ingen betydelse.

Det ansågs eljest såsom ett varsel om stor tur för det barn som föddes med s.k. segerhuva. När man tog vara på denna skulle den torkas.

II.

När ett barn var fött fick modern inte lämna hemmet innan kyrktagningen ägt rum. Särskilt ansågs det mycket viktigt att hon ej gick över en väg, ty då skulle barnet bli ostadigt och bli glad för att vara ute och springa sedan det blev vuxet.

III.

När barnet skulle avvänjas.

Barnet skulle avvänjas innan det blev två år, för om det diade in på tredje året trodde man att det fick otur under uppväxtåren.

Segerhuvan.

*För kyrktag-
ningens*

Avvänjning.

Bära psalmboksblad på sig.

De mödrar som hade små barn, skulle bära ett psalmboksblad på sig för att därigenom skydda sig mot ont och trolltyg som eljest kunde råka medern eller barnet.

Olika orsaker till lyte.

I.

Slaget.

Slaget ansågs allmänt vara orsakat av att modern tagit blodet efter något djur under havandeskapet.

Det kunde emellertid även orsakas av om en kvinna blev rädd för något. Tänkte hon inte på att det kunde medföra lyte för barnet var det inte farligt, men kom hon att tänka på det fick barnet men av det.

Barnet fick då kännning av slaget när den blev så gammalt som den vec-ka, till vilket havandeskapet var framskridet, när orsaken till lytet hände.

II.

Barnet som föddes med en mus på ryggen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Psalmboksblad
som skyddar

Slaget.

Var lyte av
en mus

En kvinna, som var havande, var en gång ute i ladugården och fordrade djusen. När hon skulle taga hö eller halm, kom där en mus hoppande rakt i ansiktet på henne. Hon blev mycket rädd och kom genast att tänka på att det kunde bli till lyte för barnet, därfor tog hon med handen på ryggen. När barnet föddes hade det ett födelsemärke, som till punkt och pricka liknade en mus. Märket satt just på det ställe på ryggen där modern tagit när musen hoppade i ansiktet på henne. Det ansågs nämligen en kunna avvärjas, att barnet skulle få födelsemärket i ansiktet om kvinnan, som blev utsatt för något obehagligt, var snabbtänkt och tog med handen på ryggen för då skulle lytet sätta sig på denna plats och sålunda ej förstöra utseendet.

III.

Eldsvådemärke.

Om en havande kvinna såg en eldsåda troddes barnet få s.k. eldsådemärke. Detta yppade sig såsom en slags exem med åtföljande hudlöshet. Detta lyte trodde man sig kunna bota därigenom, att man tog några bränder från den eldsåda man sett. Dessa satte man sedan eld på och medan de glödde skulle de läggas i vatten. Med detta vatten skulle så barnet tvättas på det ställe där märket syntes.

Skriv endast på denna sida!

*Eldsåde-
märke.*

S.K. Harasgår, och dess orsaker.

Om ett barn föddes med "harasgår" ansågs detta ha olika orsaker.

En orsak till lytet ansåg man vara att modern sett en kista stå på hakar med vilket man menade att den stått lite öppen

Om en havande kvinna fick se en hötjuga stå med hornen rakt ned eller ~~dessa~~ nedstuckna i jorden skulle detta orsaka harasgår, men var hon bara kvick och vände hornen uppåt hade det ingen betydelse.

En annan orsak, ~~xxx~~ till samma lyte ansåg man vara om en kvinna under havandeskapet fick se en yxa sitta i en "hoggepack". Tog hon upp yxan och högg ett kors i "pakken" hade det ingen betydelse.

Varför barn fick s.k. Viskemask.

Karna berättar. "Om en kvenga geck övor en båsveska som di hade skurad galed mä, ingah en glött föddes så feck den "veskemask". De va en sorts mask, som di trodde att di feck au de att di hade trött över ~~xxxxx~~ båsveskan, ja hade di bara ente skurad mä den va de ente farlit.

Färr att di skälle ble au mä masken, skälle di ta en veska, som di hade skurad mä å bränna åpp den, sim skälle di blänna askan i vann å gi gk glötten au de vanned så geckmasken på denna sida! masken väck.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Harasgår
om drögsvis-
ke.*

Viskemask

Hjörne
Önsjo
Töcks
Mjölk 10.3.11

Jyrg Helsing
W. 3229 År. 1864 Täby

Orsaken till att barn blev sneögda. Fatt 1864 Täby

Om en havande kvinna tittade i ett nyckelhål, trodde man att barnet skulle bli snedögt. Därför brukade man sätta om ett barn, som tittade på sned! Moren har glott i ett näcklahål!

Olika orsaker till sjävor, jämte dess botemedel.

Det var en allmän tro att det fanns nio sorters sjävor, var och en förorsakad av sin sak och med olika botemedel, dock fanns det en del medel som hjälpte för mer än en sort.

I.

Liksjävor

Liksjävor kallades en gren av denna sjukdom, som i folktron ej anses kunna botas med naturliga medel. Liksjävor ansågs vara orsakad därav att modern under havandeskapet gått över en kyrkogård och därvid kommit att trampa på en övervuxen grav och vid övergången av denna torkat fötterna på det gräs, som fanns ^{detta} ~~på denna~~. Vanligen fanns det ingen bot mot denna form av sjävor, för i allmänhet visste man ej att man trampat på graven och på grund därav kunde man ej utfundera vad som orsakat sjukdomen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vad för barn
blev snedögt

sd. 15

Olika orsaker
till sjävor

Liksjävor

3229

E.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När man
varit list fö
r en lit

med 16

Gå runt
kyrkan nio
jungev i sät.

Sjävor orsakat av att modern blivit rädd för ett lik.

En annan orsak till sjävor ansåg man vara att modern under havandeskapet blivit rädd för ett lik.

Denna gren av sjävor trodde man kunna botas därigenom, att ett lik tog på det sjuka barnet. Var det en pojke, som var sjuk, skulle ett kvinnolik taga på det sjuka stället och var det en flicka skulle ett manslik utföra helbrägdagörelsen. Då ceremonien utfördes skulle modern bedja den döde taga sjukdomen med sig i graven.

Andra medel mot sjävor av vad slag det månde vara.

Karna Berättar. "De va flere teng di kånne görra färr å fau glötta fri a frau sjävor. Di brukte meed å gau rånnnt kreng ^{Krekan} nie gånga ingan solen solen geck åpp. Di skälle ~~gau~~ fastanes å tånes å hålla glötten negen i kjortlageren. Di fenge varken si nåd ella svara om di mötte nån.

Når di så hade vad där å kom hem, så skälle di lägga se å söva ingan di hade sajt nåd färr ella ~~gjore~~ de engen nytta. De skälle di görra tre torsdes-ella söndamarna å ra så skälle glötten ble bra.

Tösen som geck som en anka.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tösen som
geck som en
anka

Karna berättar."Där va en tös på Wärlingegauren som geck präcist som en anka. De lyded hade hon faud färr dee att moren hade bled rädd färr en anka när hon geck mä na.

Di vesste ente va di skälle göra ve na men så va där nån som sa ,att di skälle gau färrbi en kårka tre mårha ingan solen hade gaud åpp.

Var gång di geck färrbi skälle di si kårkans namn å så bö en bön att glötten måtte ble befriad frau sitt ona,men di feck ente tala om att di hade gjort ed färren glötten va bleen bra.Så gjore di å tösen kom te å gau rätt.De va bra färr bå sjåvor å lyde."

Barndop och seder vid detta.

Hustrur
och fadraw,

Det var en allmän sed,som till stor del bibehålls ännu,att manns mor skulle bära det första barnet till dopet.Förutom gudmodern skulle det vara två faddrar och fadderpiga,den senare var avsedd att bli en slags ersättning för gudmodern om denna ~~skunkas~~ dog.

Brunet
Munn

Första barnet brukade man uppkalla efter manns släkt.Om ett barn dog och ett annat av samma kön föddes,brukade detta uppkallas efter det döda barnet.

Barnets egenskaper troddes bli beroende av gudmoderns, därfor var va-
let av denna en viktig sak.

Barnets egens-
kaper.

Selafång, en bröstsjukdom hos barn.

Om ett barn tycktes vara trångbröstat eller ha svårt för att andas,
sade man att det hade "selafång". Orsaken till denna sjukdom troddes
vara att modern under havandeskapet gått en sele, som var varm. Med
detta menade man att selen nyss tagits av hästen, så att den möjligen
ännu var svettig.

Selafång

För att få denna sjukdom botad skulle barnet dragas genom en sele
tre gånger rätt och tre gånger avigt.

Bekväml
mot selafång

När folk kommit ut för något trolltyg.

I bland troddes man att folk, som voro sjuka "kommed ud färr nad i vä-
red". För att skydda sig mot dylik trolldom, ansågs det nyttigt att bär-
stål eller silver på sig.

Skytt mot
trolldom

Olika slags sjukdomar .

Sjukdomar
"nedre"

Edor var en slags fingersjukdom, som började av sig själv, och var
Skriv endast på denna sida!

mycket plågsam."De va farlit ont",sa'Karna,"å så ble dè allti raga i fengrana när di hade hatt ed."

II.

Grimsbed,en annan fingersjukdom.

Karna berättar."Grimsbed kalla di nåd anned ont di hade i fengrana.

De bärja au si säl ded mä.Fengoren ble stor å svällen å svårtblau.Där va en som hade grimsbed.Han geck te Grönbar i Högestorp å han dro ud den fässtas g leen i fengoren,sin ble han bra,fäst fengoren ble ju letta komsti.

Edor å grimsbed feck di i joren.

Ett medel för att barnen skulle bli starka.

Di brukte å gi glöttana mulad brö å brännevin fårr att di skälle ble starka.En del pauga aud mulad brö,så de rög au mången på dom,bara fårr di trodde att di ble starka au ed.

Medel mot vårtor.

Om man hade vårtor skulle man taga ett hår eller en tråd och binda om vårtan med denna.Sedan skulle skriv endast på denna sida!håret eller tråden brännas

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Grimsbed.

*Grimsbed
är en sjukdom
som kan vara svår
och långvarig.*

*Ti ska bryta
ett hår och
binda över
vårtan.*

*Medel mot
vårtor.
Binda över
vårtan.*

så gick vårtan bort.

Ett annat medel mot vårtor, var att den, som hade vårtor, skulle taga några ärtor och vidröra vårtorna med dessa. Tigande kastade man sedan dessa i brunnen, och så skulle man försöka att komma in igen innan är torna sjunkit till botten.

Hur man roade sig.

Ungdomarna i Stehagstrakten hade en jorddansbana där de brukade samlas föör att roa sig. Där var en byspeleman från Nöbbelöv eller Svalövstrakten som brukade spel. Han spelade en mycket omtyckt vals, som han kallade, Kalkomvalsen.

Det var ganska vanligt att ~~en~~ "kommiantare" som man sade, gingo omkring med björna ^{eller} positiv och papegojer ~~eller~~ apor som de förevisade.

De brukade att sälja visor och spela positiv, varvid de vanligen sjöng och den senaste visan. En del brukade ha ett slags lotteri med sig. Detta bestod av att man hade en låda med en visare och nummertavla på. För att spela på denna skulle man betala sex skilling och då kunde det hända att vinsten föll ut med med en tvål eller någon annan småsak.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kasta ärtor
i brunnen

Lehra och nöje.

Kommun-
disinter

Björnspelen
och lotteri.

21/8
nrjö ht
tehaz:an

1931

Nytt. Holga Person, stjär
3229 Den Kärna Posthus

Hur man skulle få veta vem som skulle bli ens tillkommande.

J. 1864 i Väring
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsommarafton.

Karna berättar."Messommarsattan skålle en pläcka nie sortors blåmmor. Sin en hade plackad di feck en ente si nåd får då slo de ente ~~en~~ eng va en drömde. Blåmmorna skålle läggas ånge hoejären, å den di så drömde om skulle di ble jutta mä, men drömde di ente om nån, så feck di eng en.

Lussenatten.

Lussekällen skålle den, som velle veda vem den skålle ble ~~g~~ jutt mä, eda äpp en hel spegesill mä sjeng å alltihob. di feck bara ente ens skölja den, får då hade de engen betydelse va di drömde. När sillen va eden feck di ente drecka å ente si nåd, så skålle di fau se vem di skal le ble jutt mä.

Där va fira töxor i Emmare som jore så. Den ena drömde ente nåd, färr hon känne emte fau nör de stora gråva bened å då jälldes de ente.

Den ena au dom va en möllaredottor frau Emmare. Hon drömde att en möllesven som hede Janne Pålsson frau Bosarp, kom te na mä en stor blåmstorbokett å fria. Janne va den ja mingst au alla tänkte på, hade hon sedan sagt till Karna, som tjänade där i flera år, "men en tid

Skriv endast på denna sida!

Den tillkom
mantz.

Domme på
Lussenatten.

+femmasot

Historien från
Lussenatten
som i fallboden

ätte kom Janne präcis, som hon hade sett en i drömmen. Han hade samma klär på, å en sammordan blåmsorbokett i näven, å han fria mä. Färälarna ~~xxxi~~ va lia nöjda om att hon skälle ha Janne, men tösen sa, "Janne ella engen", får när hon säl hade sett en Lussenatten, så va de klart ed han va den rätte. Jutta ble di åsse, å di feck ed rätt så bra får sin feck Janne. Emnare mölla. Di feck åtta glötta å di har vad dåktia allihob. Ditta e varkeli sanning får Mari Jannes tala säl om ed färr me når ja tjente där.

Historien om goevättens bröllop.

Samma kvinna, som drömt om sin Janne, tycks ha trott mycket ~~xxxi~~ på skrock och vidskepelse, ty Karna hade mycket att förtälja som hon hade hört av Mari Jannes, som hon uttryckte sig. Hon hade nämligen tjänat hos denna ett par år. Bland annat hade hon ett par vättehistorier, som jag här vill återgiva, efter Karnas egen berättelse.

Där kom en gång en goevätte te en kvinga å frauga om vättana feck hålla bröllop ånge ~~xxxx~~ henga kvarn. Goevättana bodde ånge hused, å mä kvarnen mente han en maltkvarn som sto på loen.

"Ja de kan ni fau", sa kvingan "om ja faur se på stassen".

Goevättens
bröllop

3229

¶ "Ja de faur du", sa vädden, "men då faur du ursäkta att du faur en öronfil au din man."

Ha "Ha de e ja ente rädd får ,fårr ha^{de} så snäll så", sa kvingan, å så jeck vädden mä ~~ha~~^{de} besjeed.

Kveng De va på fåremiddan å kvengan jeck å laga midda. Di skälle ha stekta pantäfflor te midda. När di hade satt se te bors, kvengan ,mannen å på paugen, kom bruastassen frau kammaren å jeck tvart över galed å ud på loen. Paugen å kvengan sau stassen. Paugen skälle präcis te å ta pantäfflor när stassen kom, så han titta på den i ställed färr de han hade i nävana så han la pantäfflorna utan om tallriken.

När kvingan sau att paugen hällde pantäfflorna på galed i ställed färr tallriken, så grina hon. När mannens sau att hon grina ,ga han na ett tag på öräd å sa; "De va åsse nåd å grina ad, att han taba pantäfflorna på galed", Kvengan sa: "Hade du sett de ja sau, hade du ente slad, men ja vänta på ed!"

Stassen va lång å vättana jeck tvau å tvau liasom när anned folk stassar, men di va så smau allihob.

När de hade gaud letta kom vättana mä tallrika så stora som femöringa, å lo kvengan å paugen smaga på brölloppsmaden.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*vätten kom
öficer,*

*Smekbitar
finn biöller
omslitna*

3229

En annan vättehistoria.

På en gaur där goavättana bodde, brukte därras glötta å lega mä glöt-tana på ställed. Iblann va di lea ve goavättaglöttana. Då jeck di hem å sladra, men då sa ~~gæavättana~~ te dom att di skälle gau åpp å si te att om di ente velle va snälla skälle di sätta rött kläde kreng gau-ren. De mente di att där skälle ble ~~glötta~~ illsvauda på ställed. Sin ble glötta snälla när di lekte å så ble där tur i gauren.

Vatten fick ej slås på goavätten.

Vi feck allri slau ud hitt vann i rännestenen när ja tjente hos Mari Jannes, färr hon sa att goavätten kånne va där i närheten å då kånne han ble skållad. Hon brugte allti å si te pigorna, att att di feck ente slau ud hitt vann på gauren utan att di fåst hade sajt: "Ajta de goavätte! Di trodde ju att han bodde ånge hused ~~hållt nifornta fru~~
dåacet."

Elden och vattnet.

Vi feck hellor allri löv å slau skitt vann på illen, färr då fräste den åpp å där flö gnistor rätt i väred, men när vi slo rent vann på

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Vätteburen
som lekte
med mäniskos
buren*

*Vatten
fick ej slås
på vätten.*

*Elden och
vattnet.*

25 Landsk. Skåne, Onsjö hd, 3220 Uppf. Helga Persson
Stehag s:n uppt. 1931 Ber. Karna Boström
så bara sydde de. Däffår feck vi allti gau ette rent vann när vi x
skålle döva illen närr vi hade bagad elle ellest illad te nåd sarr-
sjelt. Mari Jannes sa, att där va tvau illa på ett par nabboställe.
som taltes ve en gång.

Den ene illen sa: ~~Jafix~~ faur allti sjitt vann å drecka, så ja vell gau
åpp å lega!"

Den andre sa: "De kan ja vesst ente si. Ja faur allti rent vann å
drecka så de vell ente ja!"

De att den ene sa att han velle åpp å lega, mente han att han velle
åpp å bränna au gauren, däfårr vaugte vi ente å slau sjitt mann på
illen.

Sägningen om Gyaberg och drängen som därifrån tog natt-
vardskalken till Stehags kyrka.

Det är en allmän sägen i trakten kring Gyaberg i Stehags församling
att detta fått sitt namn efter en jättekvinna eller ett troll vid
namn Gya, som där säges ha haft sin bostad. Det var en allmän folktron
att berget stod på guldpelare ~~påxkj~~ under högtidkvällarna på julen.
En dräng från Stehags by hade hört talas om detta, och en julafton
red han dit för att titta. Skriv endast på denna sidan på trollen som dansade in-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Teldansas
Lantfäl

Mängen form
lag sges ba-
gle.

3229

ne i berget. När han kom till Gyaberg kom Gya ut och bjöd honom dricka ur en silverbägare. Han mottog bägaren men slog ut vinet. En droppe därav föll på hästen och där den föll tog det skinnet av. När han slagit ut vinet red han i sporrsträck från gyaberg tagande bägaren med säng.

När Gya såg detta ropade hon av alla krafter; "Thule min man, gena om du kan!" Thule var en annan jätte, som bodde i den närbelägna Thulebacke. Vid tillfället säges Gya och han ha varit ovänner och det var detta, som gjorde att drängen var i stånd att stjäla bägaren.

Trots ovänskapen kom Thule genast Gya till hjälp för att försöka återfå den rövade skatten.

Thule skrek till drängen: "Rid åt åkern den årda å inte på vägen den hårda!" Drängen red hem över alla åkrar i hack och häl förföljd av trollen, ty Gya hade ropat till dessa: "Enfötting, Tvåfötting, Trefötting, tjänare eller barn spring bra. Dessa kunde emellertid ej springa tvärs över fårorna utan måste springa fram och tillbaka längs åt dessa, därför kunde de inte hinna honom.

När han kom till kyrkogårdsgrinden voro trollen så nära efter att de höggo svansen av hästen, men in på kyrkogården kommo de ej för

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Drängen
gjafas

de vågade sig ej på vigd jord. Drängen blev vid liv och de ha nu bågaren till nattvardskalk i Stehags kyrka.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När Gya kastade sten mot Stehags kyrka.

Karna berättar: "Där leggor en stor sten ve Wärlingegauren, den sir di att Gya slängdde mod Stehå tjärka en gång. Hon ska ha tad den i sitt häsebånn, men den kom ente längor, en den ble legganes v Wärlingegauren. Den stenen e så haur, så di kan varken slau eller spränga itu den, sir di, fåsten di har färsökt."

Gya vis
förtur till
Stehags kyrka

Karna tror att Gya lever ännu.

Karna berättade mycket trovärdigt om Gya och jag kunde inte låta bli att försöka få utrönt, om hon trodde att Gya ännu existerar. Därför sade jag: "Nu är det allt bra länge sen Gya gav något livstecken ifrån sig; och fick då till min förvåning höra att Karna ganska säkert trodde på att hon ännu har sin bostad i Gyaberg. Hon svarade nämligen.

Ton på att
Gya ännu
lever.

"A, de e minsann ente så rent omöjelit färr når vi körde å skälle mol-ka om marnana när ja va på Wärlingegauren! Wärlingegauren, så när de

Gya hukas
kaffe

så därä räjned i väred, så bruga där allti på ett ställe ve sian om Gyaberg stau liasom en rög ella dimma å då brukte vi å si. Nu e Gya åppe å kogar kaffe. Sjönnar vi våss bra så bjudor hon.

En gång va där nånna glötta, de va Hans Nels' på Wärlingegauren, å plocka blåvē ~~påxtyakxxg~~ i sköven ve Gyaberg. De va grannt vär å di rölla tönne nör får Gyabarj.

Rätt som de va, va där en au tösorna som töckte att där va nån som påtta na i röggen. Di sau engen, ~~xx~~ men di trodde de va Gya som påtta na, å de e ente så falia många aur sin.

Danskarnas gömda skatt.

En bit förbi Hassleborg, närmare bestämt mellan denna gård och Klöven, Vill sägnen berätta att danskarna en gång i ett krig skall ha grävt ned en skatt. Om den var rövad eller det var för att gömma dyrbarheter för svenskarna vet jag ej. Folk hafde för sig att när där gick någon ~~i~~ hördes ett egendomligt dovt ljud.

I den nedersta backen på vägen mellan Kärrstorp och Stehag är det ett egendomligt ihåligt ~~k~~ ljud, då man färdas fram där med hästskjuts liksom om ett tomrum fanns underrill.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gya hokar
hafte

Gya knuffar
barn.

Bru gënda
skatten

3239

Klocke Ila en plats där en kyrkklocka säges vara
nedsänkt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I mossen nedanför Fairyhill säges en kyrklocka vara nedsänkt. Den har tillhört Stehags kyrka, men rövades av trollen innan den var invigd och sänktes av dessa. Plekan kallas "Klocka Nla".

En mitsinko
kappakloka.

En gång var där någon som frågade Koholmagubben, om inte han trodde att de skulle kunna taga upp klockan igen. "Jo", svarade denne, "bara ni kan tiga så länge så går det nog." Koholmagubben sade ~~att~~ ~~för~~ om de skulle få klockan upp skulle de försöka få tag i ett par svarta tvillingstutar som skulle draga upp klockan.

En gång när vattnet var klart och vackert försökte man taga upp klockan. De kunde se ~~klockan~~ ner på bottnen och de lyckades lägga ett rep om den, men när de hade den uppe på kanten var där en som sade "seså". Då sjönk klockan tillbaka igen, och sedan dess är där aldrig någon som har kunnat taga upp den, så nu får den ligga där.

Julseder.

Siss lie
fonten.

Gröt skulle sättas upp på "läftet" till tomten för att han skulle komma igen. *Torpa kvarn följer med.*
Skriv endast på denna sida!

Julafton och trettonafton skulle maten stå kvar på bordet till tomtar
och godevättar..

Ett ätt att skåda det kommande årets händelser.

Om en person ville ha reda på det kommande årets händelser, skulle den gå ut vid tolv tiden ^{julafton} på natten och gå runt omkring huset tre gånger åt varje håll. När de gått runt skulle de titta i stugfönstret, så sätta fingrar i detta se det kommande årets händelser bakom sig liksom i en spegel.

Sågo de en brud eller brudstass betydde det att det under året blev bröllop i gården, såg man däremot en begravningsstass blev det dödsfall. Den, som sägs gå före i någon av dessa stassar, skulle antingen ha bröllop eller dö under året.

Tittade man in i själva rummet och såg någon sitta huvudlös vid bordet, betydde detta att den skulle avlida under året.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*I.c rad om skal-
le hänta mitu
året*

Konsten att kunna mjölka knivskäft.

En del personer troddes ha makt att utföra en del saker till sina medmänniskors förfång. Sålunda var det ej endast tron på att den s.k. mjölkaharen kunde mjölka andras kor, utan man tilltrodde en del konsten att kunna mjölka knivskäft. Detta tillgick så att man under några mystiska former satte ned en kniv i jorden, sedan kunde man genom att dra i knivskäftet liksom vid mjölkning mjölka vilken ko som helst på långa avstånd. Kon kunde då mjölkas till blodet kom.

"Elna Rånns i Wärlinge kånne mä sånt", sa Karna.

"Ja färresten hon kånne mer en ded färr hon kånne tappa blo å kreg mä. Där va en man, som hede Sven Maurtessen i Kellstorp (Detta Kells-torp låg på höger sida om järnvägen, när man kom söderifrån alldeles mitt för Kärrstorp. Nu är de flesta om inte alla gårdarna rivna och jorden sammanslagen med Wärlingegården, så namnet existerar inte mera) han hade en so, som Måns Rånn velle ~~mäjkja~~ k tjöba, men Sven Maurtessen behövde säl sin so, så ~~k~~ han velle ente sälja den. Han feck imellertid engen nyitta au den, får en maren när han kom ud i svinahused lau so-en å va dö ~~med~~. Va den hade dött au vesste di ente, fårr där syntesk ente nåd på na, men di troddekriv endast på denna sida! att de va Måns Rånn, som hade

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mjölka
knivskäft.

Tappa blo-
det ur djur,

jort nåd ~~ik~~ ve na, får han ente hade faud tjöbt na. Di sa att di kånne
mä å tappa blo au kreg mä.

När di skålle tappa blo au kreg så satte di en kniv i ~~ik~~ löshålted
på en länga, å så läste di nåd sin, när di rörde på kniven så kånne
di tappa blo au vecked kreg di velle.

Hur man genom påskäggen kunde se om man blev rik eller fattig.

Karna berättar. "Velle en ~~se~~ om en skålle ble rig ella fat-
ti skålle en jömma au påskäggen ett aur. Va ägged fullt när en hade
jömt ed ett au/betydde de att en ble rig, ble de halt så ble en så dä-
ra lagom rig å feck ed liaväl bra, men ble de tämt så ble en möcke fat-
ti" ~~ik~~ och Karna skakade bekräftande på huvudet, "Ja mitt ägg de va en-
te räktit fullt, men de har slad eng, färr ja har ed ju rätt så bra,
och så stickade hon på sin stumpa med all iver, och man fick det in-
trycket att hon var fullt tillfreds med sin värld, om jag undantager
~~att~~ den myckna snön, som vid mitt besök gjorde henne bekymmer, för var
halvtimme sprang hon ut på trappan i det hon sade: "Nä nu faur ja ud
å se vecken ving de e. Kanske visaren vrior se te södor." Hon önskade
nämlig mycket att det skulle bli tö, och rätt som vi satt skrek Kar-
na. "Nu droppar de au istappan! Skriv endast på denna sida!"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tväringsjöms
sätter näv man
tappat blod
ki öjue

Påskäggen
kanne visa
om en person
ble rik eller
fattig.

Skåne
Östgöta län.

Stehags socken.

3229

Bäckahästen.

En gång kom där nånna skoleglötta på Sprengarelien mellom Stehå by
å Emnare. Ingan di vesste om ed kom där en häst gäuunes. Nårr han kom
mitt färr glöttana stanna han å paugana hoppa åpp på en, å skolle ria.

Härr många som klö åpp feck plass, men då va där en paug, som va letta
stårre en di andre, å han färrsto att de va galed. Så sa han: "Herre Je-
su secked häss." Då slo öged all paugana au å sprant rätt ud i Hårsadöa
ana åppe i Emnare, så glöttana färrsto att de va bäckahästen di hade
vad ude får. (Hårsadöana var en mindre vattensamling uppe vid Emnaröd
där bäckahästen troddes ha sitt tillhåll.)

När bonden körde sin åker med bäckahästen.

Åppe på Hasle fälad ve Haslegauren hade bönnorna jemensam fälad. Där
va en man som hade en vid häst på fäladen. En maren när han kom did
å skälle hänta sin häst, va ~~sik~~ va de så tåged så han kånne ente se
så långt omkreng, men där jeck en vid häst, som likna hans een, å den to
han åledde mä se hem å sin ^åkörde han mä den på joren hela fåremiddan.

När han kom hem te midda å skälle ~~m~~ vanna den sau han vem de va han
hadé tjört mä, färr de va Skriv endast på denna sida! bäckahästen. Då sa karen:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckahäst.
Tec.

Printen kom
forsade hästa
Mister.

3009

"Ja hade ja vesst de hade vad du, skälle dū näck faud vesst au ed!"

Då sprant bäckahästen sin väj å lo allri ta se mer.

När bäckahästen knackade på dörren.

Bäckahästen bodde i en au ve Skarhålt. På ett ställe hörde di hårr
bäckahästen jeck på gauren om nattorna.

En gång knacka han på dären tre gångor. Mannen ble ente jenast klog
på vem de va, utan han jeck å öppna, men där va engen. På marenen hade
mannen ont på mången.

Bäckahästen förvandlar sig till fruntimmer.

Där va en gång en dräng som skälle gau å möda sin fästemö. Når han
kom te Tjarrola (En åker i närheten av Wärlingegeården) feck han se en,
som likma fästemönen, som kom imod ~~se~~. Han töckte de valletta kånstit
farr di skälle ente träffas där. Når drängen feck se na bårja han å
snacka mä na, men då ga hon se te å sprenga de fortaste hon kåinne. Då ~~ex~~
sau drängen att de va bäckahästen farr en fod kåinne han ente fårvala.
Han hade vellad fårvilla drängen om han hade kånnad.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckahästen
opp knarkar
pa dörren

Bäckahästen
ikörr sig
hovnockskep-
nad.

3220

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nio kvinnor på Hassle fälad i väntan på att en märr skulle
få föl.

Folk trodde ju att di skälle fau lätt barnsäng om di kröb ånge en fö-
lahamm. En gång sto där nie kvingor på Hasle fälad å vänta på att en
mär skälle föla, men de va där nån kar som feck se å han piska dom där-
ifrau, får de töckte folk endå va en farlia orätt mod glöttana, får
di ble ju maror ella varulva.

*Hinnorna
om rökt fö-
lats barnsäng.*

Elvablåst.

En gång när ja va i sköven å pläckta stenamås, feck ja en faseli udd-
slätt på hännor å födor å i ansejted. Ja trodde fåst att de va nälle-
skäll å kökte nällor å nällerödor å tvätta på mä, men de hjälpte ente.
Ja hade en faseli vänne imellan elva på fåremiddan å elva på kvällen.
å då förstö ja att de va elvablåst, får de bläste meed ve elvtiden på
fåremiddan å sin feck ja ed. Når de ente hjälpte mä nällevanned så ~~tväk~~
tvätta ja bara mänymälk sin g jeck de övor, men de vara liaväll i en
tre veckors tid. De va nåd ja hade kåmmed ud får i väred.

Elvablåst